

Utlåtande om TT Botnia Ab:s framtida ägarstruktur

Ägarstyrningssektionen 02.12.2025 § 102

ÖVPH/6914/00.01.06/2025

Beredare Jakobsson-Pada Linda
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 040 649 2883, fornamn.efternamn@ovph.fi

Arbets- och näringsministeriet tillsatte den 20 februari 2024 en arbetsgrupp för att bereda ändringar i upphandlingslagstiftningen i enlighet med regeringsprogrammets föresatser gällande upphandlingslagen. Arbetsgruppen har berett ett utkast till regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om offentlig upphandling och koncession och lagen om upphandling och koncession inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster.

I enlighet med regeringsprogrammet föreslås det att användningen av anknutna enheter begränsas vid genomförandet av upphandlingar genom att det ställs ett krav på minimiägarandel (10 procent) som beaktar det allmänna intresset för den anknutna enhetens innehav.

Vasa stad har som ägare i TT Botnia Ab begärt att få ett preliminärt ställningstagande rörande ägarnas synpunkter på bolagets framtida ägarstruktur och att ägarna i ställningstagandet beaktar omfattningen av ägarens tjänsteinköp från bolaget. Förvaltningsdirektören har 2.11.2025 avgivit innehållet i beredningen och beslutsförslaget som ett preliminärt utlåtande till Vasa stad, men ägarstyrningssektionen kan göra ändringar eller tillägg till utlåtandet om så önskas.

Ägarstyrningsprinciperna, som välfärdsområdets fullmäktige har godkänt 16.12.2022 § 123, behöver beaktas vid kommande ägardiskussioner. Det som enligt ägarstyrningsprinciperna gäller för ägande och relationen till marknaden är följande:

- Ägandet är inte ett självändamål, utan måste utgå från verksamhetsmässiga och affärsekonomiska grunder.
 - Ägandet ska utvärderas utgående från nuläget och den framtida verksamhetsmiljön. I och med det så måste man utvärdera huruvida de faktorer som låg till grund för ägandet fortfarande gäller eller om man ska avstå från ägandet.
 - Den utvärdering som hänför sig till ägandet fastställs i de bolagsspecifika ägarstrategierna.
- Velfärdsområdets helhetsfördel tas i beaktande i beslut som hänför sig till ägande.
 - Velfärdsområdet och dess innehav ska utvärderas som en helhet, där beslut som hänför sig till ägande av ett enskilt bolag, avstående från ägande eller bolagisering av välfärdsområdets enhet inte får leda till ett negativt slutresultat för välfärdsområdets ekonomi och verksamhet.
- Verksamhet i bolagsform tillgodogörs när det är ändamålsenligt och ekonomiskt att tillhandahålla verksamhet och tjänster via ett separat aktiebolag.
 - Det är inte ett självändamål att ordna verksamheten via bolag, utan bara en möjlighet att ordna verksamheten.
- Velfärdsområdet utvidgar i regel inte sin verksamhet i bolagsform till verksamhetsområden där marknaden fungerar.
 - Nya bolag kan grundas även på den öppna marknaden om det anses vara ett ändamålsenligt sätt för välfärdsområdet att utveckla sin verksamhet eller avstå från den i ett senare skede. Velfärdsområdet blir ändå inte kvar som permanent ägare i ett bolag som bedriver verksamhet på marknaden.
 - De stödtjänster som välfärdsområdet behöver kan med beaktande av de begränsningar som ställs i upphandlingslagstiftningen arrangeras med hjälp av s.k. In house bolag.

- Företagsverksamhet ska idkas som en del av välfärdsområdets totala verksamhet i syfte att trygga jämlika konkurrensförutsättningar, det vill säga konkurrensneutralitet, för offentlig och privat näringsverksamhet.
 - Vid idkande av företagsverksamhet samt vid prissättning av tjänster och varor ska man iaktta de begränsningar som fastställs i lagen om välfärdsområden, konkurrenslagen och i Europeiska unionens konkurrensregler.
- Avtal mellan välfärdsområdet och bolag samt övriga rättshandlingar ingås på marknadsbaserade villkor.
 - I avtal som ingås mellan välfärdsområdet och bolag ges ingen plats för stöd, utan de ingås på marknadsbaserade villkor, bland annat genom att prissätta tjänster så att de inte inrymmer några förbjudna stöd. På motsvarande sätt fastställs ersättningar o.d. som ska erläggas välfärdsområdet på marknadsbaserade grunder.

TT Botnia är ett av de bolag som ägarstyrningssektionen klassificerat som betydande bolag. Från tabellen i tilläggs materialet framgår att Österbottens välfärdsområde nu äger 7,86 % av aktierna i TT Botnia och att välfärdsområdets inköp 2024 på över 6 M€ motsvarar 48,23 % av bolagets omsättning. Från tabellen framgår även att Österbottens välfärdsområde idag är TT Botnias största kund.

För ägandet i TT Botnia finns två möjliga scenarier; antingen köper välfärdsområdet fler aktier i bolaget under 2026 så att en ägoandel över 10 % säkerställs eller som alternativ väg kan företagshälsovårdstjänsterna i sin helhet konkurrensutsättas, då motsvarande tjänster kan köpas från marknaden. Företagshälsovården för hela personalen köps via bolaget, till en del via underleverantörer. Välfärdsområdet har hittills bedömt att de tjänster TT Botnia producerar är kostnadseffektiva och det är synnerligen viktigt för välfärdsområdet att tjänsterna kan erbjudas likvärdigt på svenska som på finska. Välfärdsområdet har tidigare aviserat att det finns ett visst intresse att öka på aktieinnehavet, men ett skilt beslut om detta bör ännu fattas. Välfärdsområdesstyrelsen är den instans som slutligen beslutar om köp och försäljning av aktier.

Förvaltningsdirektör Jakobsson-Pada Linda

föreslår att ägarstyrningssektionen ger som utlåtande till Vasa stad att:

- Det bör finnas en kongruens mellan ägoandel och kundförhållandet, dvs. strävan skulle vara, att bolagens framtida ägare äger aktier i bolaget ungefär i förhållande till vad man köper av bolaget (i medeltal över en period).
- Ägarna bör också ha en reell beslutanderätt i bolaget, som återspeglar kund- och ägoförhållandet. Gällande bolagen är det bra att ta i beaktande nuvarande rättspraxis (KHO 2250/2025 och MAO548/2025 och 549/2025) gällande mindre ägoandelar och inköp.

Förslaget till ändrad lagstiftning har inte ännu behandlats av riksdagen och således inte trätt i kraft. Ägarstyrningssektionens synpunkter kan därför inte ses som annat än preliminära.

Beslut:

Förslaget godkändes.